

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Cirkulärnr: 2005:60
Diariernr: 2005/1478
Handläggare: Agneta Lefwerth
Sektion/Enhet: Juridiska enheten
Datum: 2005-06-22
Mottagare: Gemensam kommunadministration
Kultur
Bibliotek
Grundskola
Gymnasieskola
AV- och läromedelscentraler
IT-ansvarig
Landstingsdirektörer
Kulturchefer i landsting
IT-chefer i landsting
Rubrik: Upphovsrätten i informationssamhället – ändringar i
upphovsrättslagen

CIRKULÄR 2005:60

2005-06-22

Juridiska enheten
Agneta Lefwerth

Gemensam kommunadministration
Kultur
Bibliotek
Grundskola
Gymnasieskola
AV- och läromedelscentraler
IT-ansvarig
Landstingsdirektörer
Kulturchefer i landsting
IT-chefer i landsting

Upphovsrätten i informationssamhället – ändringar i upphovsrättslagen

Den 1 juli 2005 träder de genom SFS 2005:359 (prop. 2004/05:110) och SFS 2005:360 (prop. 2004/05:135) antagna ändringarna i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) i kraft. Samtidigt träder vissa följdändringar i kraft i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister (SFS 2005:361) samt i upphovsrättsförordningen (2005:362).

Ändringarna innebär att Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället implementeras i den svenska upphovsrättslagen. Omfattande ändringar sker, varför endast de ändringar som Sveriges Kommuner och Landsting bedömer var viktigast att känna till för kommunen nedan redovisas i korthet.

Överföring till allmänheten m.m. (2 §)

Upphovsrätt innebär en rätt till exemplarframställning av ett verk och rätt att göra verket tillgängligt för allmänheten, genom att visa, sprida eller offentligt framföra verket. En ny underkategori till begreppet ”göra verket tillgängligt för allmänheten” införs – ”överföring till allmänheten”. Detta innebär inte att någon ny eller utvidgad rättighet införs, utan syftar till att tydliggöra de olika formerna av upphovsrättsliga förfoganden. ”Överföring till allmänheten” avser distansöverföringar, vilket innebär att ett verk görs tillgängligt från en annan plats än den där

Sveriges Kommuner och Landsting

118 82 Stockholm, Besök: Hornsgatan 20
Tfn: växel 08-452 70 00, Fax: 08-452 70 50
info@skl.se, www.skl.se

allmänheten kan ta del av det, t.ex. när ett filmverk sänds ut i TV eller ett fotografi eller ett litterärt verk läggs ut på en hemsida på Internet.

Privat bruk (12 och 54 §§)

Enligt gällande lagstiftning har envar rätt att för enskilt bruk kopiera enstaka exemplar av offentliggjorda verk (med vissa undantag). För vissa typer av verk, t.ex. musikaliska verk, gäller att en utomstående inte kan anlitas för kopieringen.

Med stöd av olika uttalanden i tidigare förarbeten har kopiering inom ramen för detta lagrum kunnat ske även till kollegor på arbetsplatsen.

Genom ändringen begränsas möjligheten att kopiera för enskilt bruk på flera sätt. Det är viktigt att notera följande.

- ”Enskilt bruk” ändras till ”privat bruk”. Kopiering avses härmed i princip endast kunna ske för rent privat bruk, och därmed inte på arbetsplatsen. Enligt uttalanden i propositionen ”är det dock tänkbart att det även fortsättningsvis kan finnas ett visst utrymme för kopiering på arbetsplatsen för användning i arbetet så länge det sker för egen räkning”. Här kan också noteras att det är möjligt att be någon annan att kopiera exempelvis litterära verk ”för mitt privata bruk”.
- ”Enstaka exemplar” ändras till ”ett eller några få exemplar”. Genom ändringen avses det antal exemplar som får framställas med stöd av bestämmelsen begränsas.
- Det kommer endast att vara tillåtet att kopiera begränsade delar av ett mer omfattande litterärt verk i skriftlig form, t.ex. en bok. Kortare dikter och andra sådana verk av begränsad omfattning får dock även fortsättningsvis kopieras i sin helhet.
- Det klargörs att den förlaga som kopieras måste ha gjorts tillgänglig för allmänheten med upphovsmannens tillstånd. Det innebär exempelvis att musik som utan tillstånd lagts ut på Internet inte kan kopieras/”laddas ner” ens för privat bruk.
- Enligt 54 § upphovsrättslagen skall alltid skäligt vederlag utges om ett verk utnyttjas i strid mot upphovsrättslagen. Dessutom skall även ersättning för annan förlust utges om gärningen skett uppsåtligen eller av *oakt-samhet*. En lättnad i denna skyldighet har nu införts för det fall gärningen enbart består i att kopiering skett av en ”otillåten förlaga”. I sådana fall

skall ersättning endast behöva utges om överträdelsen sker uppsåtligen eller av *grov oaktsamhet*.

Den begränsning som gäller beträffande möjligheten att anlita utomstående för kopiering för privat bruk är oförändrad. Även den begränsning som innebär att de exemplar som framställts med stöd av denna bestämmelse inte får användas för annat ändamål än privat bruk är oförändrad.

Kopiering av radio- och TV-program för tidsförskjutet framförande (15 §)

Rätten att kopiera radio- och TV-program för tidsförskjutet framförande inom sjukhus, servicehem och liknande institutioner upphör att gälla. Lagstiftaren har gjort den bedömningen att det inte längre föreligger tillräckliga skäl för att behålla rätten till sådan kopiering.

Kopiering och spridning av exemplar inom arkiv och bibliotek (16 §)

Genom ändringen får bl.a. de statliga och kommunala arkivmyndigheterna samt folkbiblioteken framställa exemplar även i digital form av enskilda artiklar eller korta avsnitt, eller av material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original. Exemplar som framställs på papper av sådant material får också lämnas ut till lånesökande. Detta möjliggör t.ex. att ett bibliotek i ett enskilt fall kan skanna in en artikel i en databas och på begäran av ett annat bibliotek sända artikeln per e-post till det biblioteket (dock inte till en så vid krets av bibliotek att det blir fråga om överföring till allmänheten). Det mottagande biblioteket får endast sprida materialet till den lånesökande i pappersform (se angående överföring i annan form under 42 d § nedan).

Arkiven och biblioteken får även kopiera digitalt för användning i läsapparater.

Avbildning av konstverk t.ex. i kataloger (24 §)

Avbildning och återgivning av konstverk regleras i flera olika lagrum. De bestämmelser som återfinns i 24 § berör bl.a. hanteringen av konstsamlingar. Fortsättningsvis gäller följande. Konstverk får avbildas om syftet är att annonsera en utställning eller försäljning av konstverken, men då endast i den utsträckning som behövs för att främja utställningen eller försäljningen. Sådan avbildning får ske såväl analogt som digitalt. Konstverk får även avbildas i kataloger om de ingår i en samling, dock inte i digital form. Denna begränsning till analoga kataloger är

en direkt följd av direktivet. Möjligheten att avbilda konstverk om de stadigvarande är placerade på eller vid allmän plats utomhus är oförändrad.

Avtalslicenser (3 a kap.)

Ett nytt kapitel har införts där samtliga bestämmelser om avtalslicenser samlats. Med avtalslicens avses bestämmelser i upphovsrättslagen om att en part kan träffa avtal om användning av verk med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området, och därigenom få rätt att använda verk även av upphovsmän som inte företräds av organisationen. För upphovsmännen finns vissa skyddsregler, bl.a. om ersättning och möjlighet att meddela förbud mot användning. Organisationer som ingår sådana avtal är t.ex. Bonus Presskopia och Copyswede, den senare på radio- och TV-området.

Avtalslicens har sedan länge gällt på undervisningsområdet. Den ändras nu så att även digital kopiering omfattas. Dessutom införs nya avtalslicenser för viss kopiering inom myndigheter, företag etc. samt för överföring och spridning av exemplar i annan form än papper inom vissa arkiv och bibliotek.

Ny avtalslicensbestämmelse för kopiering inom myndigheter, företag, organisationer m.fl. (42a-b §§)

Genom att utrymmet för kopiering för privat bruk begränsats, bl.a. avseende kopiering på arbetsplatser, har en ny avtalslicens införts. Enligt denna får bl.a. beslutande kommunala församlingar och kommunala myndigheter, för att tillgodose behovet av information inom verksamheten, kopiera utgivna litterära verk och konstverk som finns återgivna i anslutning till texten i det litterära verket om avtalslicens gäller. Rätten gäller även kopiering av fotografier. Bestämmelser ger inte rätt till digital kopiering.

Erbjudande från rättighetshavarorganisation till kommunen om att teckna avtal för sådan kopiering kan förväntas.

Ändrad avtalslicensbestämmelse på undervisningsområdet – det s.k. skolkopieringsavtalet respektive notkopieringsavtalet (42a och c §§)

Den avtalslicensbestämmelse som hittills gällt för kopiering för undervisningsändamål ändras. Bestämmelsen kommer att omfatta kopiering av offentliggjorda verk (i stället för som tidigare utgivna verk) vilket innebär att även exempelvis

verk som endast lagts ut på Internet omfattas. Dessutom blir digital kopiering av samtliga typer av verk (inte som tidigare enbart upptagningar av verk som sänds ut i radio eller TV) tillåten om ett avtal finns.

Här kan nämnas att ett nytt avtal har träffats med Bonus Presskopia avseende skolkopieringsavtalet så att numera även utskrifter från Internet tillåts. Andra typer av digital kopiering, såsom skanning, är dock inte tillåtna. Ett cirkulär med mer information om det nya avtalet kommer att sändas ut snarast. Förhandlingar om ett nytt notkopieringsavtal pågår.

Ny avtalslicensbestämmelse för vissa nyttjanden vid bibliotek och arkiv 42d §

16 § reglerar som redovisats ovan vissa arkivs och biblioteks rätt till kopiering samt spridning av papperskopior.

Den nya avtalslicensen i 42 d § gör det möjligt för arkiven och biblioteken att träffa avtal om överföring och spridning av visst material i annan form än på papper. Det gäller enskilda artiklar, korta avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original. Om avtal träffats kan exempelvis ett bibliotek till en lånesökande sända kopierade artiklar med e-post eller skicka över en diskett med önskad artikel.

Några andra ändringar

Utöver ovan redovisade ändringar kan även nämnas följande.

- Möjligheten för personer med funktionshinder att nyttja verk utvidgas.
- Nya bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder införs, bl.a. så att det blir straffbart att tillverka eller sälja produkter som huvudsakligen är utformade för att kringgå en teknisk åtgärd som hindrar kopiering av upphovsrättsligt skyddade verk.
- Den bestämmelse i 18 § som ger rätt att under vissa förutsättningar framställa ett samlingsverk, t.ex. en skolantologi, ändras så att det inte längre blir möjligt att i förvärvssyfte framställa sådant verk. Det innebär bl.a. att rent kommersiella företag inte kommer att utan föregående beställning, t.ex. av en skola, kunna stödja sig på bestämmelsen när det gäller egen produktion av skolantologier.

Övergångsbestämmelser

De nya bestämmelserna skall med vissa undantag tillämpas även på verk som tillkommit före ikraftträdandet. Så skall t.ex. äldre bestämmelser fortfarande tillämpas i fråga om åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

Utbildning

Sveriges Kommuner och Landsting erbjuder en endagskurs om ”Den nya upphovsrätten”. Kursen kommer att hållas den 23 november i Stockholm och den 29 november i Göteborg. En endagskurs om upphovsrätt och integritet på Internet kommer att hållas den 17 januari 2006 i Stockholm och den 19 januari i Göteborg. Inbjudan till utbildningarna kommer senare att skickas ut samt läggas ut på vår hemsida, www.skl.se.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av
Agneta Lefwerth, tfn 08-452 79 79,
Ellen Hausel Heldahl, tfn 08-452 79 77 och
Mathias Sylwan, tfn 08-452 79 84, samtliga på Juridiska enheten.

Sveriges Kommuner och Landsting

Juridiska enheten

Hans Ekman

Agneta Lefwerth

Bilaga:

Lagtext